

Robert Bobnič

Jasna Babić: V vrtincu subkultur. Ljubljana: Sophia. 202 strani (ISBN: 978-961-7003-06-2), 18 EUR.

Če odmislimo kakšen ducat raznolikih, na konkretnih empiričnih študijah utemeljenih diplomskih in magistrskih nalog na polju teorije in študij subkultur, tega vogelnega kamna zdaj že klasične – zlate? – dobe kulturnih študij, v domačem akademskem prostoru že skoraj dve desetletji zeva manjša praznina. Tovrstnemu manku verjetno ne botruje nezainteresiranost akademskega *staffa*, pač pa prej praznina na strani samega pojava – ki izhaja tudi iz polpretekle (intelektualne) investicije v njegovo globino – ujetega v vrtnec lastne mnogotere in nenehno modularne pojavnosti: je *surfanje* res zamenjalo vse druge športe? (Deleuze 2002). Vprašanje je, seveda, ves ta čas viselo v zraku: kakšne teoretske temelje je še mogoče položiti na tej realnosti, ne da bi se odpovedali konceptu subkulture in njenim temeljnim linijam pobega dominantnim družbenim formacijam? Knjiga Jasne Babić *V vrtincu subkultur* z letnico 2016, ki je izšla pri založbi Sophia, hkrati ponuja in ne ponuja odgovor(a), pri tem pa pade natanko tja, kamor mora pasti, na mesto manka, na katerem bo odslej, upajmo, možno postaviti tudi kakšen s prihodnjo aktualnostjo osmišljen premislek.

V vrtincu subkultur je najprej knjiga s povsem jasno izraženo in izpeljano intenco, ki ji daje veliko mero potrebne učbeniške pedagogije. Kot J. Babić zapiše uvodoma, želi s knjigo »preseči posamezne študije in se osredotočiti predvsem na teoretske nastavke sodobnikov teoretikov subkultur, na njihov odnos do sodobnih (sub)kulturnih praks, raziskati, koliko nadaljujejo tradicijo klasične subkulturne teorije oziroma se oddaljujejo od nje« (str. xiii). Pri čemer, kot še poudarja, njen namen ni konstrukcija novega koncepta ali kakšnega novega odkritja, ki bi rekonceptualiziralo področje, ki je v igri. Nasprotno, zaveda se, da je, tako kot vsak spomin, tudi teoretski, šibek in da pozaba določenih – političnih, emancipacijskih – konceptualnih nastavkov, ki so bili izgrajeni ob domnevno herojskih časih subkulturnih praks, poteka pod vplivom zgodovinsko-političnih, družbeno-ekonomskih, oblastno-ideoloških sil, katerim so subkulture vselej hkrati notranje in – kar je pomembnejše – zunanje. In če se knjiga ne loteva širših obravnav funkcioniranja posameznih subkulturnih pojavov, potem tudi tukaj, še posebej spričo prostorske omejenosti, ne bomo posegali po konstrukciji te vzporedne aktualne empirične dimenzije, četudi je ta povsem nujna.

Temu sledeč je delo splet dveh nerazločljivih smernic, na eni strani zgodovinske smernice razvoja teorij in študij subkultur, na drugi strani smernice poglobitnih problem-skih določil, ki se vežejo na ta pojav. Trajektorij koncepta subkulture se tako pne preko (1) ameriške čikaške sociološke šole, ki subkulturo postavlja v kontekst urbanizacije in sočasnih pojavov mladinske delikvence, (2) britanskih kulturnih študij, ki na podlagi politične ekonomije stila konstituira danes klasičen koncept subkulture, (3) postsubkulturnih študij, ki preko različnih konceptov, od scen do neoplemen, subkulturne pojave pripne na množico življenjskih stilov kot protokolov kolektivne subjektivacije, (4) novejših teoretskih struj, t. i. subkulturnega simbolnega interakcionizma. Ali če to povemo na neki način, ki

teorijo subkultur zajame v njeni predpostavljani, a premalo tematizirani, politično-epistemološki perspektivi. Hai Ren v članku *Subculture as a Neo-Liberal Conduct of Life* (Ren 2005) pri teoriji subkultur zaznava gradacijo neoliberalne epistemologije, ki se preko postopne erozije politične artikulacije antagonizma, od razrednega do rasnega, pri postsubkulturnih študijah izteče v obliko vprašanja samorealizacije in vladanja samemu sebi skozi prakse vsakodnevnega življenja.

Na drugi strani pa skup problemskih določil *V vrtincu subkultur* sega predvsem preko za subkulturne pojave še vedno primarnih konstituentov, kot so vprašanja avtentičnosti, ideološke in nasploh blagovne aropriacije, uporništva in pa vprašanje generacijske stratifikacije ter univerzalizacije subkultur kot takih. Prav pomen generacijske univerzalizacije subkultur, njene emancipacije od obdobja mladosti, ki je po eni strani rezultat zgodovinske kohezije določenih subkultur, po drugi pa tudi učinek znotraj postfordističnega družbenega ustroja – in znotraj tega verjetno še posebej levoliberalnih ter alternativnih miljejev – splošno zamajane razlike med mladostjo in odraslostjo, je tudi eden večjih doprinosov knjige.

Še pomembnejša tema knjige je omenjena obravnava sodobnih teorij subkultur, predvsem simbolnega interakcionizma, ki, kot pove že ime samo – s sicer dolgo konceptualno zgodovino, ki v knjigi ni obravnavana – subkulturne pojave zajema s širokokotnim pogledom kolektivne interakcije, ki pa ohranja razsežnost konflikta. Na kratko: »Pojem subkulture tako označuje do neke meje razpršeno mrežo interakcij med posamezniki, ki si delijo identiteto, kriterije, pomene, prakse, predmete, hkrati pa še vedno negujejo razlikovanje do večinske populacije ter občutijo uporniški odnos do konvencionalne družbe« (str. 142). Vztrajanje pri teoretski nujnosti koncepta subkulture z njegovim osnovnim dispozitivom konflikta in antagonizma je eno najtrdnjših podstatih dela Jasne Babić. Kot je jasen in podporen tudi Mitja Velikonja v spremni besedi: »Tudi sam sem prepričan o uporabnosti koncepta subkulture v današnjih razmerah, in to zaradi dveh razlogov: razrednega dejavnika in družbenih učinkov samih subkultur« (str. 197). Razred je kajpada temeljni dejavnik klasičnega britanskega koncepta subkultur od zbornika *Resistance Through Rituals* (Hall in Jefferson 1991) do Hebdigeeve študije *Subculture: The Meaning of Style* (Hebdige 1997) in naprej. Klasičen koncept subkulture, ki se je napajal predvsem pri britanskem punku, je sledeč modelu kulturnega marksizma in ontološke primarnosti znaka, podedovane od francoskega (post)strukturalističnega epistemološkega reza, subkulturo razumel predvsem kot simbolno razrešitev razrednega antagonizma na ravni stila. Teorija subkultur je že v osnovi, tudi v čikaški perspektivi in kasnejši postsubkulturni obliki, odvisna od konceptualizacije splošne družbene dinamike, konceptualizacije splošnih dispozitivov produkcije družbenih odnosov. In obratno, splošna produkcija družbenih odnosov je odvisna od konceptualizacije subkulturnih praks.

Posledično je vrednotenje širšega, zgodovinskega učinka subkultur, predvsem pa – v tukajšnjem kontekstu – njihovih teoretskih konceptualizacij v sedanjih in preteklih pozicijah za razumevanje polpretekle zgodovine t. i. kulturnega obrata znotraj kritičnega teorije osrednjega pomena. V svoji zgodovinski perspektivi teorija subkultur predstavlja model mišljenja, ki je temeljni družbeni konflikt vpisal v vprašanje življenja samega in

iz tega potegnil neko celotno polje teorije in prakse, preden se je skupaj z določenimi subkulturnimi pojavi tovrsten konflikt sploščil na raven drugosti: politika identitete. (Mimogrede, težavnost historigenega vrednotenja ni le v nekakšni transcendentalni projekciji čistosti in idealnosti subkulturnih praks, pač pa v projekciji retroaktivne narativizacije, ki določen pomensko mnogoter subkulturni pojav prešije tako v njeni notranji kot zunanji dimenziji, kar je vidno pri določeni dominantno politični narativizaciji slovenskega punka, osrediščeni okoli pojava *Pankrti*. – Čas je za drugo narativizacijo in kapitalizacijo subkulturnih gibanj na Slovenskem.)

Vse to kaže na možnosti, po svoje pa tudi nujnosti širše artikulacije, ki bi obenem zajela tako konstituirano in disciplinirano polje subkulturnih študij kot tudi ponudila politično-zgodovinsko teoretizacijo subkulturnih in sorodnih pojavov subjektivacije, ki sledijo določeni liniji diferenciacije oblik življenja in (liberalnim) praksam samovladanja preko identitete kot prakse avtentičnosti ter singularnosti. Diferenciacijo oblik življenja, kakršna se zdijo, da so prišla po zgodnjem obdobju subkultur, dasiravno imajo daljšo genealogijo, bi tako lahko razumeli tudi kot biopolitično prisilo, ki je značilna za modernost – prisilo, ki iz življenja dela predmet estetike eksistence (od dandijev do hipsterjev), hkrati pa tudi predmet oblastnih razmerij in nenehnosti kapitalistične de- in reteritorializacije.

Dejstvo je, da na terenu obstajajo življenjskostilne formacije, ki jih ne moremo enostavno razumeti kot subkulture niti kot druge sorodnosti, prav tako kot je dejstvo, da je pri njih analizi treba upoštevati temeljni deleuzovski premik od družbe discipline k družbam nadzora, ki za sabo potegne spremenjeno razmerje med oblastnimi in razrednimi razmerji ter praksami subjektivacije. Toda, kot nam je znova pokazala knjiga Jasne Babić, to še ne pomeni, da jih ne moremo zajeti prav skozi analitiko koncepta subkulture, in to predvsem v perspektivi razlike: tako na ravni razredne in oblastne pogojenosti različnih *subkulturnih* pojavov kot na ravni njihove artikulacije antagonizma, konflikta, linij pobega, bežiščnic ... Nasproti metodi afirmacije, ki na sodobnih scenah pogosto zgolj množi razlike, je tako vredno preizprašati dediščino klasičnih subkultur in subkulturnih teorij, vključno z vprašanji zamejenosti, konfliktnosti in negativnosti v odnosu do prevladujočih tokov, tako v teoriji kot v praksi.

Viri

Deleuze, Gilles (2002): Družba nadzora. Filozofski vestnik, 23 (3): 167–177.

Hebdige, Dick (1997): Subculture: The Meaning of Style. London, New York: Routledge.

Hall, Stuart in Jefferson, Tony (ur.) (1991): Resistance Through Rituals: Youth Subcultures in Post-War Britain. London: Harper Collins.

Ren, Hai (2005): Subculture as a Neo-Liberal Conduct of Life. Rhizomes, 10. Dostopno prek: <http://rhizomes.net/issue10/ren.htm> (5. 3. 2018).